

wel een goede campagne worden gevoerd zodat het goed kenbaar wordt gemaakt bij de burgers.

De voorzitter: Het incident is gesloten.

■

Vraag om uitleg van de heer Marino Keulen tot mevrouw Joke Schauvliege, Vlaams minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur, over de onduidelijkheid over afwaterende grachten niet in eigendom van de overheid

De voorzitter: De heer Keulen heeft het woord.

De heer Marino Keulen: Voorzitter, minister, collega's, het gaat eigenlijk over een probleem 'uit het leven gegrepen'. Het leeft en het bestaat op bepaalde plaatsen heel duidelijk.

In Vlaanderen zijn er veel afwaterende grachten die niet in eigendom zijn van de overheid, maar in eigendom van particulieren en bedrijven. Sommige zijn zelfs een gedeelde eigendom indien de gracht de grens vormt tussen twee percelen.

Een deel van deze grachten dient niet uitsluitend voor de afvoer van het hemelwater, maar wordt ook gebruikt voor de afvoer van rioleringswater. Dit zorgt voor overlast bij de eigenaars. Ik heb het dan over reuk, vervuild water dat in de bodem dringt, ongedierte dat wordt aangetrokken enzovoort. Zeker op bouwpercelen is die overlast niet voor de poes.

Om de overlast van het rioolwater op te lossen, stellen de eigenaars dikwijls voor om de vervuilende gracht in te buizen. En dan begint de onduidelijkheid, minister.

Sommige gemeenten zijn van oordeel dat in geval van vervuild water, de grachten moeten worden ingebuisd. Andere gemeenten zijn van oordeel dat de watering is die moet zorgen voor de inbuizing. Volgens een derde categorie gemeenten valt de inbuizing voor rekening van de eigenaar of eigenaars.

De watering is van oordeel dat er niet mag worden ingebuisd omdat er dan geen water kan doorsijpelen in de grond. Dat zou niet volgens de principes zijn van het waterbeheer waarbij men zo veel mogelijk water ter plaatse moet opvangen in plaats van afvoeren. Of het gaat over hemelwater of vervuild water maakt voor de watering geen verschil.

Het gevolg is dat de eigenaar zonder oplossing met de overlast blijft zitten en geen enkele zeggenschap heeft over de gracht, hoewel hij eigenaar is van de grond. Eveneens is onduidelijk wie hoofdelijk aansprakelijk is voor de vervuiling die optreedt in de grond door het doorsijpelende vervuilende water. Bovendien is het ook onduidelijk wie – de gemeente, de watering of de eigenaar – de gracht moet onderhouden en met welke frequentie. Hier komt nog eens bovenop dat de eigenaars een jaarlijkse belasting aan de watering betalen, wat het onbegrip bij de bevolking nog groter maakt.

Minister, mag de eigenaar dergelijke vervuilende afwaterende grachten inbuizen en/of moet de gemeente en/of de watering daarvoor instaan? Wie moet de gracht onderhouden en met welke frequentie? Indien dit niet de eigenaar is, hoe kan degene die de gracht moet onderhouden dit doen als de percelen om bij die gracht te geraken niet toegankelijk zijn? Wie is er hoofdelijk aansprakelijk voor de grondvervuiling die optreedt door het insijpelende vervuilde water? Welke mogelijkheden heeft de eigenaar om zijn eigendom tegen vervuiling te beschermen indien de gemeente en/of watering haar verantwoordelijkheid niet neemt?

De voorzitter: Minister Schauvliege heeft het woord.

Minister Joke Schauvliege: Mijnheer Keulen, ik ben blij u in deze commissie te mogen begroeten.

De heer Marino Keulen: Ik ben blij dat ik hier tijdelijk asiel krijg.

Minister Joke Schauvliege: Het lozen van huishoudelijk afvalwater via een gracht die in verbinding staat met het openbaar hydrografisch netwerk, moet voldoen aan de toepasselijke milieuvoorwaarden zoals vastgesteld in VLAREM II. Het lozen van ongezuiverd afvalwater is in deze context geen wettelijk aanvaardbaar uitgangspunt. Als vuistregel geldt dat het lozen van huishoudelijk afvalwater in de gewone oppervlaktewateren of in een kunstmatige afvoerweg voor hemelwater, zoals een gracht, verboden is wanneer de openbare weg van openbare riolering is voorzien. Ook voor afvalwater van bedrijven die onderworpen zijn aan de meldingsplicht of de vergunningsplicht, gelden strikte regels voor de plaats van de lozing en de kwaliteit van het afvalwater.

In principe loost men geen ongezuiverd afvalwater in een gracht die in een oppervlaktewater uitmondt. Indien men wil lozen op oppervlaktewater, al dan niet via een gracht, dan moet de kwaliteit van het te lozen water aan strikte voorwaarden beantwoorden.

Na volledige realisatie van de bovengemeentelijke waterzuiveringsinfrastructuur en van de gemeentelijke uitvoeringsplannen voor de aanleg van rioolstelsels en kleinschalige waterzuivering zullen er geen open grachten meer belast mogen zijn met afvalwater. Dat is de ultieme doelstelling. Het inbuizen van grachten louter om kwaliteitsredenen moet dus op termijn worden beschouwd als een nutteloze investering.

Los van de problematiek van de waterkwaliteit, veroorzaakt het inbuizen van grachten ook schade aan het watersysteem. Deze schade moet worden vermeden of toch minstens worden gecompenseerd. Open grachten hebben immers heel wat voordelen voor het watersysteem. Ik verwijs hiervoor naar de krachtlijnen van een omzendbrief uit 1996 met betrekking tot de vaststelling van de code van goede praktijk voor de aanleg van openbare riolen en individuele voorbehandelingsinstallaties. In deze code staat een hoofdstuk ‘herwaardering van grachtenstelsels’ waarin uitgebreid wordt ingegaan op de functies en het belang van afwateringsgrachten, met inbegrip van het voorkomen van overwelving en inbuizing. Verscheidene gemeentelijke verordeningen verbieden om al deze redenen het inbuizen van grachten.

Als het om een privégracht gaat, dan zijn het de eigenaars van de gracht die kunnen beslissen om in te buizen. Om dat wettig te kunnen uitvoeren, moeten ze beschikken over een stedenbouwkundige vergunning. Er zijn echter situaties waarbij gemeenten, polders of watering en het beheer over die private grachten hebben overgenomen. Zo beheert een gemeente de baangrachten die behoren bij het openbaar domein van de weg evenals de onbevaarbare waterlopen van derde categorie buiten een polder of watering, maar ook private grachten waarover zij een historische erfdienstbaarheid van onderhoud uitoefent. Dat is nog een aparte categorie.

Een polder kan binnen zijn of een watering binnen haar ambtsgebied ook private grachten beheren wanneer die zijn ingeschreven in de lijst van door hen beheerde waterlopen. Het gaat om die waterlopen waarvan men van oordeel is dat het belang van de afwatering langs die gracht het private belang van de omliggende eigenaars overstijgt. Het gaat dus meer over een algemeen dan over een privaat belang.

Als de gracht gelegen is binnen het werkingsgebied van een watering of polder en deze gracht is aangelegd of wordt beheerd door de watering of polder, dan zal de watering of polder het initiatiefrecht hebben met betrekking tot die gracht. Als de gracht ingedeeld is als een waterloop van derde categorie buiten een watering of polder, dan heeft de gemeente het initiatiefrecht. Ook de watering of polder en de gemeente moeten over een stedenbouwkundige vergunning beschikken voor overwelving en inbuizing. Er is nooit sprake van enige inbuizingplicht, mocht dat al blijken. Het is steeds een optie die voorzichtig moet worden afgewogen tegen de negatieve invloed op de waterhuishouding: geen of verminderde insijpeling naar het grondwater, moeilijk te ruimen, minder waterberging enzovoort.

Ik wil ook aangeven dat als de betrokken gracht een baangracht is, de gemeente via het samenwerkingsakkoord met het Vlaamse Gewest gevraagd werd een stedenbouwkundige verordening uit te vaardigen met een toetsingskader voor het overwelven van baangrachten.

Een model daarvoor is terug te vinden op de site van het Waterloket Vlaanderen, www.waterloketvlaanderen.be. U vindt er een specifiek document over de overwelving van baangrachten.

Privégrachten moeten worden onderhouden door hun eigenaars of door de personen die op basis van een pachtovereenkomst of een huurovereenkomst, gebruik maken van de grond waarbij de gracht hoort. Men moet de gracht onderhouden als een goede huisvader. Dit betekent dat men ruimt als het nodig is.

Als de gracht beheerd wordt door een watering, een polder of een gemeente, dan moet dit bestuur instaan voor het onderhoud. Dat is ook het geval als de gracht geklasseerd is als waterloop van derde categorie buiten een watering of polder: de gemeente staat in voor het onderhoud. De watering of polder dient zich bij het ruimen te houden aan de frequentie die is vastgelegd in het bijzonder politiereglement van de watering of polder. De gemeente moet zich richten naar het provinciaal reglement betreffende de onbevaarbare waterlopen. Dat is artikel 7, paragraaf 4. Daar kan aan worden toegevoegd dat men als beheerder van een waterloop ook verplicht kan zijn tussendoor te ruimen wanneer dat noodzakelijk blijkt, om als goede huisvader de gracht te beheren. Verder beschikken deze besturen over een wettelijke erfdienstbaarheid waardoor zij toegang hebben tot de te onderhouden grachten.

Voor het veroorzaken van bodemverontreiniging door het insijpelen van vervuild water gelden in eerste instantie de aansprakelijkheidsregels zoals ze opgenomen zijn in het decreet van 2006 betreffende de bodemsanering en de -bescherming. Het is de veroorzaker van de vervuiling, dus hier degene die het vervuilde water loost in de gracht, die aansprakelijk is als die lozing als een fout kan worden opgevat. Is het vervuilde water afkomstig uit een inrichting die vergunnings- of meldingsplichtig is krachtens het decreet op de milieuvergunningen, dan is het de exploitant van deze inrichting die aansprakelijk is zonder dat moet worden aangetoond dat die daarbij een fout beging. Hier is het wel van belang om aan te geven dat deze regel, die terug te vinden is in artikel 16 van het decreet, enkel geldt als het om nieuwe bodemverontreiniging gaat. Dat betekent dat het een vervuiling is die tot stand is gekomen na 28 oktober 1995. In artikel 17 van dat decreet is ook uitdrukkelijk bepaald dat als meerdere personen op grond van de bepalingen van het decreet aansprakelijk zijn voor een zelfde bodemverontreiniging, zij hoofdelijk aansprakelijk zijn. Voor het overige kan men zich verder beroepen op de aansprakelijkheidsregels uit het burgerlijk wetboek over foutschade en oorzakelijk verband – artikel 1382. Naast foutaansprakelijkheid is het ook mogelijk dat de regels inzake burenhinder van toepassing zijn – dat is artikel 544 van het burgerlijk wetboek –, of dat er sprake is van een gebrekkige zaak, twee aansprakelijkheidsgrondslagen waarbij het niet nodig is om een fout te bewijzen. Ook bij toepassing van het gemene aansprakelijkheidsrecht aanvaardt de rechtspraak dat er sprake is van hoofdelijkheid als één en dezelfde schade veroorzaakt is door meerdere aansprakelijke personen.

Als men van oordeel is dat de gemeente, de watering of de polder het beheer van de grachten niet naar behoren waarneemt, waardoor schade ontstaat, dan moet men zich op basis van het burgerlijk recht en andere wetgeving richten tot de bevoegde instanties, namelijk hoven en rechtbanken, om schadevergoeding te eisen, herstel in natura of dergelijke meer. Er zijn heel wat mogelijkheden, ook een dwangsom bijvoorbeeld. Dat is ook al gebeurd. Dat zijn de bekende instrumenten om onwillige partijen tot actie aan te zetten.

De voorzitter: De heer Keulen heeft het woord.

De heer Marino Keulen: Ik dank u voor de introductie cursus in de basisbeginselen van het recht, minister. Ik dank u vooral voor het uitgebreide antwoord. Ik zou het graag op papier krijgen, want neem van mij aan dat het veel informatie is.

Ik heb de indruk dat dat op papier allemaal goed geregeld is, ik meen dat ernstig, maar dat het in de praktijk wel eens misloopt. Ik heb mijn vraag ingediend op basis van twee klachten van burgers, maar men beweert dat het regelmatig voorkomt. Op het terrein zouden wel degelijk

problemen bestaan. Het is niet alom verspreid, gelukkig maar. Het fenomeen heb ik echter niet aangedikt of uit de duim gezogen.

U hebt telkens aangegeven waar de mensen verhaal kunnen zoeken. Bestaat er een centraal meldpunt? Ik denk aan de VMM of andere instanties. U hebt het zelf vermeld, het gaat om heel veel instellingen en betrokken partijen. Men moet al specialist zijn in grachtenbeheer, een nieuwe toegepaste wetenschap, om daar – letterlijk – niet in te verdrinken. Omwille van de klantvriendelijkheid zouden de mensen ergens moeten terecht kunnen, al was het maar om hen door te verwijzen. Dat kan tegenwoordig allemaal digitaal worden gecentraliseerd. Men kan aan de burger meedelen in welk geval hij waar naartoe moet, bij de gemeente, polders en wateringen of bij de provincie.

De voorzitter: Minister Schauvliege heeft het woord.

Minister Joke Schauvliege: Mijnheer Keulen, ik ben het met u eens dat er nogal wat misverstanden over bestaan en ook heel wat wrevel. U hebt zelf heel wat ervaring op het lokale niveau. Ik ook, als schepen in de gemeente Evergem, en het klopt dat de grachten voor heel wat wrevel zorgen. Mijn ervaring is dat de mensen meestal de weg zoeken naar het lokale bestuur, het gemeentebestuur, want dat is dichtbij en het is een aanspreekpunt. Mijn ervaring leert me ook dat ze dan meestal heel goed worden doorverwezen naar de instantie die wel bevoegd is: polders en wateringen, het gewestelijk niveau of een privé-eigenaar, afhankelijk van de situatie die ik daarnet heb geschetst.

Eén algemeen Vlaams meldpunt voor klachten over grachten, zie ik niet zitten, ik geloof echt in het lokale niveau. Wat er wel is – en daar kunnen mensen altijd terecht –, is de Milieuinspectie, want daar is er één centraal punt en kan er worden doorverwezen. Als er echt hinder is of er zijn milieuklachten, is dat volgens mij de instantie die het centrale aanspreekpunt kan zijn.

De voorzitter: Het incident is gesloten.

■

Vraag om uitleg van de heer Marino Keulen tot mevrouw Joke Schauvliege, Vlaams minister van Leefmilieu, Natuur en Cultuur, over het tekort aan transparantie in de watersector

De voorzitter: De heer Keulen heeft het woord.

De heer Marino Keulen: Voorzitter, minister, collega's, ook dit is een punt dat vandaag tandengeknars veroorzaakt en we weten dat dat niet goed is. Vanuit de hoek van de werkgevers, niet door enkele, maar door een ruimere groep, wordt er gesignaleerd dat er wat schort met de waterfactuur van het eerste kwartaal van dit jaar voor de bedrijven die zelf, geheel of gedeeltelijk, hun water oppompen. Het betreft facturen voor de inzameling en het transport van geloosd afvalwater via de rioleringen of grachten, de zogenaamde gemeentelijke vergoeding.

Voor veel van deze bedrijven zijn deze facturen een ondoorzichtig kluwen, ook de facturen komende van de Vlaamse Maatschappij voor Watervoorziening (VMW). De facturen bevatten afrekeningen van voorbije jaren, vermengingen van verschillende zaken en zijn onoverzichtelijk opgesteld, met de nodige onduidelijkheid tot gevolg, laat staan dat er mogelijkheid tot controleren is.

Om de onduidelijkheden uit te klaren kan men normaal gezien terecht bij de centrale directie van de VMW in Brussel. Blijkbaar kregen de bedrijven daar geen antwoord of werden ze van het kastje naar de muur gestuurd of doorverwezen naar de Vlaams Milieumaatschappij (VMM).